

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Nicolaes de Clerck | Boeckvercooper ende constdrucker

Boek en prent bij de Delftse uitgever Nicolaes de Clerck (ca. 1599-1623)

Schrier, I.

Publication date

2019

Document Version

Other version

License

Other

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Schrier, I. (2019). *Nicolaes de Clerck | Boeckvercooper ende constdrucker: Boek en prent bij de Delftse uitgever Nicolaes de Clerck (ca. 1599-1623)*. [, Universiteit van Amsterdam].

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Bijlage 1: Archivalische bronnen en brieven

Hier volgen de transcripties van de belangrijkste archivalische bronnen aangaande Nicolaes de Clerck en enkele stukken die betrekking hebben op zijn vrouw en kinderen in het boek- en prentbedrijf. Zie bijlage 5 voor de archiefdocumenten betreffende de grote 'caerte' met de stamboom van Nassau en de wapenfeiten van Maurits die Nicolaes de Clerck in 1600-1601 uitgaf in samenwerking met Pieter van der Dycke en Henrick van Haestens.

Inhoud

1. Delft, Trouw- en Begraafboeken
2. Delft, Grafrekeningen van de Hervormde Gemeente
3. Delft, Opperste kleed boeken van de Kamer van Charitate
4. Delft, Lidmaten van de Hervormde Gemeente
5. Delft, Haardstedenregister 1600
6. Delft, Meesterboek van het Sint-Lucasgilde
7. Delft, Oud Notarieel Archief
8. Delft, Kamerboeken
9. Delft, Thesauriersrekeningen
10. Delft, Maanboeken voor de Thesaurier
11. Delft, Weeskamer
12. Hoogheemraadschap Delfland
13. Den Haag, Grafelijkheidsrekenkamer
14. Den Haag, Rekesten, resoluties en privileges van de Staten-Generaal
15. Den Haag, Thesauriersrekeningen
16. Amsterdam, Oud Notarieel Archief
17. Rotterdam, Weeskamer
18. Brieven van Paulus Merula

Verklaring van de diacritische tekens

[a]	a is een opmerking van mij
[...niet relevant...]	Een voor dit onderzoek niet relevant deel van de transcriptie is weggelaten
[-a]	a werd in het document doorgestreept
a	a is onzeker
...	onleesbaar
'<a>'	a werd boven de regel toegevoegd
←<a>←	a werd in de linker marge toegevoegd

De spelling van i/j en u/v/w is genormaliseerd. Eigennamen zijn consequent met een hoofdletter geschreven. Interpunctie, woordscheidingen en aaneenschrijvingen zijn overgenomen zoals ze in het document voorkomen.

Stamreeks van de familie De Clerck

- I.1 Nicolaes Jansz de Clerck (*1569/70, †09.1623) x 1593 Cathalina Zegersdr Bogaert (†09.1624)
- II.1 Zeger de Clerck (Bogaert) (†1633/35) x 1618 Sara Ariensdr de Haen
- II.2 Jan de Clerck (†03.1625) x 1621 Judith Pouwels Scharryer
- II.3 Sara de Clerck (†na 11.1651) x 1624 Gijsbrecht Heussen (†11.1627)
- II.4 Lijsbeth de Clerck (†01.1656) x 1623 Boudewijn Ferdinandus van Warmen (†03.1624)
- II.5 Abraham de Clerck (?)

1. Delft, Trouw- en Begraafboeken

Delft, SA: DTB, Ondertrouwboeken van het gerecht: toegang 14, inv. 123, 12 juni 1593

Niclaes Jansz de Clerck van Liere Jongesel bouckebinder, wonende in de Vette Henne, ende Catalina Segers Jongedochter mede wonende aldaer

Delft, SA: DTB, Ondertrouwboeken van de kerk met de trouwdatum: toegang 14, inv. 2, 27 juni 1593

Niclaes Jansz de Clerck Jonckghesell bouckebinder wonende inde Vette Henne. Catalina Seghers jonghedochter mede woonende aldaer. ghetrouwt den 27en Junij op P. Janssen

Delft, SA: DTB, Begraafboeken van de kerk: toegang 14, inv. 37, 26 september 1623 (Nieuwe Kerk)

Niclaes de Clerck bouckebinder inde Hypolitusbuurt

2. Delft, Grafrekeningen van de Hervormde Gemeente

Delft, SA: Hervormde Gemeente, Rekeningen van de grafmaker van ontvangsten en uitgaven voor het begraven in en buiten de Nieuwe Kerk 1572-1753, toegang 445, inv. 1614 (17 sept.- 17 dec. 1623)

Dese oude doode leggen inde kerck [...] Claes de Clerck boeckbinder 7-15-0

3. Delft, Opperste kleeft boeken van de Kamer van Charitate

Delft, SA: Kamer van Charitate, Opperste kleeft boeken: toegang 447, inv. 405 (p. 81, nr 178)

September Nieuwerkerck 1623 [...] 26 dito Nicolas de Klerck niet

4. Delft, Lidmaten van de Hervormde Gemeente

Delft, SA: Hervormde Gemeente, Handelingen (met deel lidmaten): toegang 445, inv. 1

In Augusto Anno 1590, Aencomelingen [...] [nr] 5 Claes de Clerck van Lier Jongeselle

5. Delft, Haardstedenregister 1600

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Haardstedenregister 1600: toegang 1, inv. 589-I

(transcriptie nadere toegangen), fol. 107v-108r, Papestraet, nr 991

Claes Janssoon bouckbinder huurt van Beatrix [i.e. Beatrix Humansdr (Huijgens)] in Dirck Langenstraet by syn aengevinge. Haertsteden (5) 3.¹

6. Delft, Meesterboek van het Sint-Lucaspil

Den Haag, KB: 75 C 6: Meesterboek 1613-1649, Ledenlijst, fol. 11r

[in de rubriek verlichters ende constvercoopers ende boeckvercoopers] nr 2 Nicolaes de Clerck [in een andere hand:] de weduwe Continueert

Den Haag, KB: 75 C 6: Meesterboek 1613-1649, Ledenlijst, fol. 11r

[in de rubriek verlichters ende constvercoopers ende boeckvercoopers] nr 34 [b] Sara de Klerck

Den Haag, KB: 75 C 6: Meesterboek 1613-1649, Register van nieuwe meesters vanaf 1613, fol. 32v²

Op den 16 oktober 1622 is Jan de Clerck voor Meester bouckvercoper aengeteyckent, sal betalen synde Meesters zoon 3 gulden hier op betaelt 1 gulden 4 stuivers ←<[-rest 1 gulden 16 stuivers]>←
←<= doot>←

¹ Er werden vijf haardsteden genoteerd. Na bezwaar gemaakt te hebben werd dit aantal teruggebracht tot drie.

² Opmerkelijk genoeg wordt Jan de Clerck alleen in de registratielijst genoemd en niet in de ledenlijst.

Den Haag, KB: 75 C 6: Meesterboek 1613-1649: Register van nieuwe meesters vanaf 1613, fol. 36v
Noch ten selven daghen [i.e. 22 oktober 1629] ontfangen van Sara Niclaes wedue van tHuisden³ 1 gulden 10 stuvers van verlopen jaerpenningen alsoo zij seijdt het gilden voor desen voldaan te hebben ende dat tot nader last maer alsoo zij niet betoonen en can in wat jaer zy ingecomen is sal het voor haer meesters geldt ghehouden worden, sal noch betalen 1-10 alsoo zy een meesters dochter is ←<de resterende 1 gulden 10 stuivers is betaelt>←

7. Delft, Oud Notarieel Archief

Delft, SA: Oud Notarieel Archief, not. Adriaen Rijshouck: toegang 161, inv. 1765, 15 juli 1613
Compareerden voor mij Adriaen Rijshouck notaris publyck residerende binnen Delff ende den onder geschreven getuygen Niclaes de Clercq bouck vercooper inde Hijpolitus buijert oudt ontrent xliij Jaeren ende Olivier Moreel saey porsser byde nieuwe kercke oudt ontrent I Jaeren beyde binnen deser stadt Delff ende verclaerden voorde gerechte waerheyt in plaetse van eede ten versoucke van Jacob Thyelmansz vanden Eynden appotecarus ant marcktvelt binnen der selver stadt warachtich te wesen dat zy deposanten op gisteren den xiiij^{en} [-July 1613] ‘<deser maent July>’ wesende sondach tegens den avont [-wesende] byden requirant in syn thuijn leggende int ryet velt ‘<binnen>’ deser stadt zyn geweest, byden hebbende noch meer ander geselschap, ende dat tewyle sy aldaer byde anderen waren indes requirants thuijn is gecomen ‘<seeckere vroupersoon wesende>’ de huysvrouw moeder van eene [-Pieter] ‘<Gerrit>’ de Zeeu laeckenbereijder wonende over de poort ‘<op seker kamertgen>’ daer men onderdeur gaet in des requirants thuyt [-versouckende segghende de selver vrouw tegens den requirant] ←<roupende ‘<zy vrouwe>’ hem requirant uijtten thuyt om met hem te spreken ende hy [-deposant] requirant opstaende ende nae den de vrou toegaende zyn sy deposanten met eenige vant ander geselschap [-hem] gevolcht ende gaende int path [-ende selven] ‘<om ende>’ voor den selven thuyt dat de voorsz vrouwe totten requirant geseyt heeft Soo sij deposanten uytten requirant [-verstonden] verstaen hebben>← ‘<hoort>’ daer dien schelm menende hare swager Gerrit de Seeuw voornoemt daer slaet hij myn dochter by [-cans] ‘<nae>’ doot, ende hij seydt dat sij, met u, menende den requirant inde thuijn soude geboeleert hebben, daer over den requirant hem qualick genough ende (alsoe hy seyde, sulx tegens de waerheyt te [-stryden] ‘<wesen>’) is onder wijlen den voorsz Gerrit de Zeeuw mede van bovenen vant voorsz kamertgen affgecomen, verstoort synde heeft [-d’selve] ‘<De voorgaende redenen van boelieren>’ gerepeteert ende geseyt jae ick segget dat mijn wyff met u menende den requirant in u thuyt geboeleert heeft [-slaende metheenen daer op den requirant antwoorde dat hy ‘<Gerrit de Seeu in dat cas>’ daer leugenachtich was] ←<verclaren den deposanten gehoord te hebben dat den [-deposant] requirant opde voorgaende propoosten daer zy deposanten [-wel] t gerechte mede wel van gehoord maer nyet te deech verstaen hadden, heeft geantwoort ende geseyt tegens den voorsz Gerrit de Zeeuw dat hy in dat cas leugenachtich was>← als sulx byden requirant (soe hy aldaer seyde) noyt gedachte [-hebbende] zynde, waer over den voorsz Gerrit de Zeeuw onvoorzyns met een vuytst zeer heftich in zyn ‘<requirants>’ s lincker ooch heeft geslaghen. Verclaren [-voorts] ‘<lestelicke>’ gesyen te hebben dat de voorsz Gerrit de Zeeuw ter stonts daer nae zyn opsteker mette schee uyt syn sack inde hant heeft genomen omme soot scheen tegens den requirant te gebruycke waer over hy requirant tsynder defentie een stock inde hant heeft gegrepen zonder dat sy weder an malcanderen quamen [-maer worden ges] ‘<alsoo syluyden>’ by tgeselschap gescheyden ende vanden anderen gehouden worden. Eyndigen hijer mede heurluyder verclaringe presenterende alle tselve des noot ende versocht synde by eede te verclaren daer ende soot behooren sal. Alle dinck sonder arch ofte listen Alsdus gedaen ende verleden tot des requirants huijse ter presentie van Pieter Joosten Lodensteyn ende Heijndrick Heyndrixsz van Milligen beyde burger ende inwoonderen deser stadt als getuygen met mij notaris hijer toe versocht opten xv^{en} July 1613

Delft, SA: Oud Notarieel Archief, not. Adriaen Rijshouck: toegang 161, inv. 1770, 13 febr. 1618
Compareerde voor mij Adriaen Ryshouck notaris publycq residerende binnen der stadt Delff ende de ondergeschreven getuygen Niclaes de Clercq bouckvercooper wonende inde Hipolitus buyerte binnen der voorsz stadt. Ende bekende uytzaecke van te nyete doeninge der maetschappie ofte compagnieschappe tusschen hem comparant ende Loys Willemsz van Somer cramer salige seeckere

³ Obreen 1877-1878, p. 9 las hier onterecht ‘wedue van tHoofd’.

tyt geleden aengegaen nopende het drucken ende destribueren van seker bouck genaemt het toneel der deurluchtige personagien etc daertoe den voorsz Loys in zyn leven in handen van hem comparant heeft gefurneert voorhandt de somme van twee hondert carolus gulden in gereden gelde wel ende deuchdelicken schuldich te wesen (volgende het monderlinge accort op huyden mette weduwe vande voorsz Loys Willemszn gemaect ter overstaen van eenige haerder vrunden) aende selve weduwe mitsgaders den erffgenamen vande selven Loijs Willemszn de somme van twee hondert carolus gulden ende dat metten intreste vandien tegens een penninge sestyen van in december anno xvi^c vyftyn aff. Ende belooft hy comparant de voorsz tweehondert gulden te betalen aende voorsz weduwe ende erffgenamen een hondert gulden nu Delfsche kermis toecomende ende de twede hondert gulden in december anno xvj^c achtyen nu toecomende metten intrest van in december anno 1615 voorsz aff naer advenant den tyt ende somme totte volle betalinge toe. Onder verbant van zyn comparants persoon ende goederen en ten bedwange van allen rechten ende rechteren mette costen, daeromme te doen Alle dinck sonder arch ofte liste. Aldus gedaen ende verleden binnen Delff ter presentie van Arent Dirxzn houtcoper ende Jan Heyndrixzn smith als getuygen van gelove met my Notaris hiertoe versocht. Den xiiij^{en} februari 1618

Arent Dircksz

Niclaes de Clerck

Jan Heyndrycksz

Adriaen Ryshouck Notaris

Delft, SA: Oud Notarieel Archief, not. Cornelis Coeckebacker: toegang 161, inv. 1604, 21 sept. 1623
Inden naeme des heeren amen, kennelyck sy byden inhouden van desen dat in den jaeren onses heeren duysent ses hondert drijentwintich op den eenentwintichsten dach der maent september naemiddaechs ontrent ij uren Compareerden voor mijn Cornelis Coeckebacker openbaer notaris byden Hove van Hollandt geadmitteert ende voordien ondergenoemden getuygen in eygener persoonen, den eersaemen Nicolaes de Clercq boeckcooper ende Cathalina Zegersdr echteluyden woonende binnen deser stadt Delff inde Hypolitus buyert myn notaris wel bekendt, den voornoemde Nicolaes de Clercq syeckelyck te bedde leggende ende sy Cathalina Zegers cloeck ende gesont van lichaem, doch beyde haer verstandt volcomentlyck gebruyckende als opentlyck bleeck de welcke verclaerden in aenmerckinge van de seeckerheyt des doots ende van d'onseeckerheyt vande ure van dyen, elcx uyt haer luijden vry eygen gemoet sonder daer toe misleyt, '<gemaect ende g'ordonneert te hebben>', haerluyder testament ende uysterste wille in manieren als volcht,
Eerstelyck, bevelende Godt Almachtich haere zyellen ende haer lichaemen der kerckelycke begravinge disponerende van haer fytelycke goederen, hebben alle beyde hy soo wel als sy gepraelegateert ende voor uyt besproocken by desen, aen Sara de Clercq haerluyden oudtste dochter voor uyt de goederen des gemeenen boels onvermindert haer erffdeel de somme van twee hondert gulden, tot xl grooten den gulden eens, ende dat in vergeldinge vande notable dynsten dye sy den gemeenen boel heeft gedaen, Voorts alsoo sy hebben uytgeset haere drye kinderen dye gecoemen syn ten huwelycken staete met naemen Zeger, Jan, ende Lysbet de Clercq ende dat elcx uytsettinge hen testateuren gecost heeft wel dryehondert gulden, ende sy testateuren noch hebben twee kinderen met naemen Sara ende Abraham de Clercq dye noch ongehuwelyckt syn, Soo willen ordonneren ende begeeren sy testateuren dat haerluyden voornoemde dochter Sara ende '<haerluyden>' soon Abraham elcx uyt den gemeenen boel mede sullen hebben ende genyeten de somme van gelycke drye hondert gulden ←<ende soo veel meer als de laetste gehuwelyckte kinderen hebben gecost>← in welke uytsettinge byde gehuwelyckte kinderen genooten, ende in welck drye hondert gulden by elcx vande ongehuwelyckte kinderen te genyeten sy deselve haere kinderen institueerden in plaets vande legetime party, haerluyden comende in des eerstoverleedens t'sy vaderlycke off moederlycke goederen,
Hebben voorts zy testateuren [-over] melcanderen reciproce gemaect, besproocken ende gelegateert by desen den langstlevenden van hen beyden het volle fruit ende het vrucht gebruyck van alle de goederen geen uytbesondert dye den eerst stervenden van hen beyden [-metter doot] voorts metter doot ontruymen ende achterlaeten zal alle welke goederen de lancxstlevende van haer beyden sal blyven besitten syn off haer leven lanck geduerende naer lijfftochters recht
Institueerende haere voornoemde kinderen ende by t'overlyden van yemandt van hen des selfs kindt off kinderen soo sy eenige achterlaeten by representaty, in den eygendom van alle de selve goederen, Behoudens ende met sulcke verstande, dat haere kinderen den lancxstlevenden, twelck sy hen oock op alle gehoorsaemheyt beveelen, den geheelen boel ende alle de goederen syn off haer leven lanck vreedsamelyck laten besitten ende gebruycken sonder dat sy den selven eenighen inventaris staet off

cauti vande goederen sullen mogen affvoorderen, d'welck sy oock niet en willen dat den lancxstlevenden leveren off stellen sal, daer van sy melcanderen expresselyck ontlasten, ende soo niettemin yemandt van haere kinderen (twelck sy vertrouwen meen) den lancxstlevende daeromme off om eenige andere oorsaecke eenighe moeijte aendeden in rechten off daer buyten, in sulcken gevalle sullen alsulcke ongehoorsaeme kindt off kinderen vanden eygendom vande voordere goederen verstecken syn ende blyven, institueerende de selven in sulcke gevallen alleen ende voorder niet dan inde legetime party voorseide ende sal tgeene boven de legatime party overschyet aencoemen den anderen goetwilligen kinderen in eygendom, hebben voorts de testateuren alle beyde gemaect besproocken ende gelegateert aende moeder van hem testateur dye sy alreede hebben thuyt gehaelt, dat de lancxstlevende van hen beyden de selver voort sal onderhouden ende van alle reedelycke behoeften versoorgen haer leven lanck geduyerende; Verclaerden de testateuren om reedenen haer bewegende alle het geene voorsz is te wesen haer testament uysterste wille ende laeste begeerte d'welck sy weder ende begeerden dat voer sulcx sal [-nach] naegecoemen achtervolcht werden ende effect sorteren off tsy als codicille off soo het selfde nae rechten bestmael bestaen allwaert dat alle solemniteyten nae rechten van noode hyer inne niet en waeren onderhouden versouckende aen myn Notaris hyer van een oft meer instrumenten gemaect te werden in forma, Gedaen ende verleeden thaeren voorsz woonhuysse in presenty van Bartholomees Knyff ende Adolf Aertsz van Kelder haer gebuyren als loofwaerdige getuygen met myn notaris hyer toe gebeden.

BKnijff

Niclaes de Clerck

Adolf Arentsz van de Kelder

Kateline Bogert

Cs Coeckebacker Notaris publyck

Delft, SA: Oud-Notarieel Archief, not. Herman Jansz van der Ceel: toegang 161, inv. 1639, 5 sept. 1624[1]

Compareerde op den vyffden september anno xvj^o vyer en twintich voor mij notaris publyck in Delff mitgaders voordren naebeschreven ghetuygen Catalina Zegers de weduwe ende boedelhouster van zalige Nicolaes de Klerck bouckvercooper binnen der voorsz stadt ende bekende vercoft te hebben ghelyck sy vercoopt by desen aen Ghysbrecht Huessen procuruer ende mede notaris binnen de voorsz stadt de navolgende ghesneden koopere plaeten namentlyck de seven wijsen van Gryeckeland een petrus met een paulus een tryton de slaep een hercules ende den slaper mars alle by de Geijn, ende noch twee platen by Davit Vinckeboons gesneden tsamen voor de somme van hondert carolus ghulden tot xl grooten den ghulden bekennen de comparante vande voorsz coop ten vollen vermecht voldaan ende betaelt te sijn, met het casseren van een obligatye [-van een obligatije] ghehouden hebbende ghelycke hondert ghulden dye de Comparante aende voorsz Huessen schuldich es gheweest van gheleent ghelt welck obligatije ick notaris aende voorsz Comparant van wegen de voorsz Huessen ghecassert hebbe overghelevert neffens de traditije ende overleveringe vande voorsz platen byde Comparante daer teghens aen mij notaris van wegen de voorsz Huessen mede ghedaen actum binnen Delff ten huysse vande Comparante in presentye van Wouter Jacopes boode ende Arent Bogert mijne klerck als getuygen

Arent Bogaert

Kat Katerina Boochert

Wouter Jacobs

GHuessen

1624

Delft, SA: Oud-Notarieel Archief, not. Herman Jansz van der Ceel: toegang 161, inv. 1639, 5 sept. 1624[2]

Compareerde op den vyffden september anno xvj^o vyer en twintich voor my notaris publyck in Delff mitgaders voordren naebeschreven ghetuygen Catalina Segersdr weduwe ←<ende boedelhoutster>← van '<zaliger>' Nicolaes de Klerck bouckvercooper binnen Delff ende bekende vercost te hebben aen Sara de Clerck haer outste dochter de welcke mede comparerende bekende van haer voorsz moeder ghecost te hebben [s]eekere hyernaer ghespecificeerde plaeten [-ten presse als volcht] namentlyck den laocoon byde gheyn gedaen [-voor veertich ghulden] bachus triumph van Vroom [-voor twintich gulden] Christus aende pylaer van Matham de pomona de schepen van Icarus de schepen van Vroom de spaense vloot de Triumph van Davit veertich plaetgens van Wierix⁴ het innemen van Breda ende

⁴ Montias 1982, p. 275 las hier onterecht 'veertien' plaatjes van Wierix.

den slach van Thurenhout de twaelff articulen des ghelooffs den schieter vande Gheyn de tijen ghebooden van twee bladen de vijff sinnen van twee bladen twaelff lantschappen als zes vande Gheyn ende ses van Saverij ende lestelyck twaelff plaeten vant borduerbouck, Tsamen voor de somme van vijffhondert Carolus ghulden daer van '<ende vande voorsz coop>' zy Catalina Segers bekende ten vollen betaelt ende voldaan te zyn [-vande] den leste penninge metten eersten zynde dyn volgende de voorsz plaeten by de voorsz Catalina Zegers in my notaris ende den voorsz '<getuygen>' presentije aende voornoemde Sara de Klerck overgelevert ende by de selfde Sara de Klerck als haer eyge aengebuert ende ontfangen te hebben Actum binnen Delff ten huysse vande Comparanten in presentye van Wouter Jacopes boode ende Arent Bogert myn klerck als [ge]tuygen

Sara de Clerck   Arent Bogaert

Katolinae Boogert

Wouter Jacobsz

HJ van Ceel Notaris publyck 1624

Delft, SA: Oud Notarieel Archief, not. Jan de Roon: toegang 161, inv. 1627, 17 juni 1626

De Erffgenamen van zaliger Niclaes de Clercq syn van meninge te vercoopen seeckere copere platen. De coopers sullen hare te beloven cooppeningen betaelen een halft jaer naer date deses precijs. Daer vooren (mettet aengaen vande coop) verbonden sal syn haerluyder persoonen ende goederen subject allen, sheeren regten ende rechteren mette costen schaden ende interesten na de verschyndach daeromme te doen te hebben ende te lyden.

Elff slechte plaetgens gecoft by Broer Jansz Courantier tot Amsterdam voor iij gulden x stuivers

Vyer copere plaetgens gecoft by de voorsz Broer Jansz iij gulden

Een copere plaet ongesneden gecoft by de voorsz Broer Jansz voor iij gulden ij stuivers

Drye copere plaetgens Henricus Hondius inden Hage voor iiij gulden

De gouverneurs, bestaende in achtyen plaetiens gecocht bij Broer Jansz inden Hage voor xviii gulden v stuivers

Ses cleyne platiens gecocht by Broer Jansz tot Amsterdam voor xxij stuivers

Seventyen hoofketteren gecoft by Jan van Waesberge tot Rotterdam voor xxiiiij gulden v stuivers⁵

Drye antycque gecoft by Henricus Hondius inden Hage ix gulden

Twee copere platen vande sepulture vande Prince van Orangen gecoft by Claes Jansz Visser xxx gulden

Den plaet bestaende vande trongien vande treves maeckers gecoft bij Jan Jansz tot Amsterdam voor x gulden xix stuivers

Vyer plaetiens [-be] sijnde switsers bij Broer Jansz tot Amsterdam iij gulden

Den '<plaet van een>' boere kermis [-bestaende in twee plaetiens] ende noch een plaetie gecoft bij Henricus Hondius inde Hage vj gulden v stuivers

Twee coper plaetiens Broer Jansz [-voor] tot Amsterdam iij gulden

Twee plaetiens Andromeda ende de heydenen gecoft by Henricus Hondius inden Hage vj gulden x stuivers

Den L[aatste] Avontmael van Heemskerck gecocht by de voorsz Hondius v gulden xij stuivers⁶

Den plaet van '<den>' uyl vande Geyn [-gh] gecocht by Claes Jansz Visser v gulden

Twee coopere platiens gecoft by Broer Jansz tot Amsterdam iiij gulden xj stuivers

Drye plaetiens een blompot een tyen geboden een keucken Broer Jansz inden Hage x gulden⁷

Twee platiens een groetenis een marienbeelt Jan Jansz tot Amsterdam iiij gulden xiiij stuivers⁸

Drye platiens gecoft by [-Sara de Clercq] Jan van Waesbergen ←<Overgenomen by

Henricus Hondius inden Hage>← [-4-10-0] v gulden 1stuiver

Een ende tachtich platen van Metri tstück tot twee gulden vyer stuivers gecoft by Jan Jansz tot Amsterdam tsamen I^c. lxxviiij gulden iiij stuivers

⁵ Montias 1982, p. 276 las hier onterecht 24 gulden en 2 stuivers.

⁶ Montias 1982, p. 276 las hier onterecht 5 gulden en 15 stuivers.

⁷ Montias 1982, p. 276 noemt het onjuiste bedrag van 4 gulden en 13 stuivers. Dit bedrag hoorde bij de volgende platen in de lijst die Montias vergat te vermelden.

⁸ Montias 1982, p. 276 noemde deze platen niet.

Een hondert drye *ende* twintich plaetiens het stuck tot twee gulden eene stuiver gecoft by Broer Jansz tot Amsterdam bedragh *tsamen* I^c. lij gulden iij *stuivers*

Acht *ende* veertich plaetiens synde tronien het stuck tot drye gulden twee *stuivers* gecoft by Jan Jansz tot Amsterdam bedragende *tsamen* I^c xlvijij gulden xvj *stuivers*

Acht [-platen] '<tronie>' plaetiens gecoft by Broer Jansz tot Amsterdam yder xx *stuivers* comt *tsamen* viij gulden

Twee plaetiens vande prinsen van Orange Maurits *ende* Henrick gecoft by Jan van Waesberge voor xv gulden xv *stuivers*

Twee tronien gecoft by Claes Jansz [-w] Visser viij gulden

←<772-13-0>← 615-19-0

Aldus gedaen *ende* vercoft in presentie van mij Jan de Roon Notaris publyck ten overstaen van Corstiaen Jacobss van Houten *ende* Willem Corstiaensz van Houten als getuygen hyer toe *versocht* opten xvij^{en} Junij *anno* xvi^c ses *ende* twintich.

CJ. van Houten

8. Delft, Kamerboeken

Delft, SA: Oud Rechterlijk Archief, Kamerboeken: toegang 13, inv. 170, 18 maart 1625

←<Repudiatie *ende* Curatele>← Compareerde voor de heere Schepenen collegiale *vergaderd* Judith Pouwels wedue van Jan de Clerck voorhaer helfte mitsgaders Zegert Bogaert *ende* Gysbrecht van Heussen als bloet voochden vant weeskint van voorsz Jan de Clerck *ende* Judith Pouwels voor dander helfte *Ende* verclaerden des nagelaten boel [-vanden voorsz] *ende* goederen gerepudieert *ende* geabandonneert latende dit tot behouue vande Crediteuren. *Ende* is tot Curateur vandien gestelt de *voornoemde* Zegert Bogaert die angenomen heeft deselve Curateur voor nyet te bedienen, *Ende* is de voorsz Curateur gehouden voor alle werck eene eersame Clerck [-soo] vande secretarie *ende* een bode [-van allen werck] te '<doen>' maken volcomen *ende* pertinente *inventaris* van allen des boels goederen roerende *ende* onroerende actien *ende* inschulden geene uutgesondert *ende* voorts sich in alles te reguleren na de *orders* opt stuck vanden Curateurs gemaect Actum den xvij^{en} Martij 1625

9. Delft, Thesauriersrekeningen

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Thesauriersrekeningen 1610: toegang 1, inv. 678-36, fol. 61v

Niclaes de Clerck bouckebinder heeft gehuijert de voorsael opt stadthuys omme de Ommeganck *ende* Casemarckt met caerten voor te staen voor den tyt van drye jaren, teerste jaer verschenen ommeganck *anno* xvj^c neghen voor thyen gulden sjaars. Dus hyer over het ij^e derde ←<ij^e iij^e jaer>← verschenen Ommeganck *anno* xvi^c thyen. x gulden

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Thesauriersrekeningen 1617: toegang 1, inv. 678-37, fol. 9v-10r

Nicolaes de Clerck bouckvercoper heeft gehuyert de voorsael opt stadthuys omme den Ommeganck *ende* Caesemarckt voor te staen voor den tyt van drye jaeren. Ingegaen Delff ommeganck *anno* xvi^c veerthyen des jaers voor twaelff gulden. Dus hyer over het leste derde jaer xij gulden

10. Delft, Maanboeken voor de Thesaurier

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1610: toegang 1, inv. 676-10, fol. 124r

Niclaes de Clercq bouckbinder, heeft gehuijrt de voorsael opt stadthuys omme den Ommegang *ende* Kasemarckt met caerten voor te staen, voor den tydt van drie jaren, t'eerste jaer verschenen Ommegang xvj^c negen, voor tyen gulden sjaers, Dus hier over tweede derde jaer, verschijnende Ommegang *anno* xvj^c tyen. x gulden

←<ij^e iij^e Jaer>←

Borge {Cornelis Jansz Vennecool inde Vette Henne

[in latere hand:] Opten 30^e Junij 1611 ontfangen uijt handen vande voorsz de Clercq

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1612: toegang 1, inv. 676-11, fol. 137r

Niclaes de Clercq bouckbinder heeft gehuijrt de voersael opt stadthuijs, omme den Ommegang ende Casemarckt met caerten voorte staen, voordien tijdt van drie jaren, Ingaende Delff Ommeganck xvj^c elff des jaers voor twaelff gulden. Compt hier over t'eerste derde jaer, verschijnende Delff

Ommeganck anno xvj^c twaelff   xij gulden
  Rancoen   xij st

←<j^e iij^e Jaer>←

Borgen [zonder naam]

[in latere hand:] Den 14 Junij 1614 ontfangen Claes de Clercq twaelff gulden twaelff stuivers

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1615: toegang 1, inv. 676-12, fol. 71v

Niclaes de Clerck bouckvercooper heeft gehuijrt de voersael opt stadthuijs, omme den Ommegang ende Casemarckt met caerten voor te staen, voordien tijt van drye jaren ingegaen Delff Ommegang anno 1614 des jaers voor twaelff gulden. Dus hijer over 1e iije jaer   xij gulden

  Rancoen   xij stuivers

12-12-

←<j^e iij^e Jaer>←

Borge Adolff Aertszn pasteybacker inde Hypolitusbuurt

Den 24 January 1617 ontfangen dese huyere metten rancoen. Dus Quyte

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1616: toegang 1, inv. 676-13, fol. 71r

Niclaes de Clercq bouckvercooper heeft gehuijrt de voersael opt stadthuijs omme den Ommegang ende Caesmarckt met kaerten voor te staen voor den tijt van drije jaeren, Ingegaen Delff Ommegang anno zestien hondert veertijen, des jaers voor twaelff gulden

Dus hyer over t iij^e iij^e jaer xij gulden ←<ij^e iij^e Jaer>←

Borch {Adolff Aertsz pasteybacker inde Hijpolitus buijrt

[in latere hand:] Den lesten februarij 1617 hem geassigneerd te betalen an Jan de Been de somme van twaelff gulden 12-0-0

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1617: toegang 1, inv. 676-14, fol. 72v

Niclaes de Clercq bouckvercooper, heeft gehuijrt de voor[-stal] '<sael>' opt stadthuijs, omme den Ommeganck, ende Casemarckt met caerten voor te staen, voordien tyt van drie jaren ingegaen, Delff Ommeganck 1614, des jaers voor 12 gulden, dus hier over tleste derde jaer. xij gulden

←<leste iije Jaer>←

Borge {Adolff Aertsz pasteybacker inde Hypolitusbuurt

[in latere hand:] dit ontfangen door Jan van Beest, hier van twee quitanties gegeven alsoo deerste verlore was

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1619: toegang 1, inv. 676-15, fol. 42v

Vermits t'afbranden vant stadthuys, is de voersael dije verhuijert was aen Niclaes de Clerck voor xij gulden sjaers, onverhuijrt   Dus hijer Memorie

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1620: toegang 1, inv. 676-16, fol. 74r

Niclaes de Clerk bouckvercooper heeft gehuijrt de '<voor>' sael vant stadthuys omme den Ommeganck ende Casemarckt voor desen jare 1620 voor te staen, ende dat voor twintich gulden. Dus hyer xx gulden Sonder rancoen

Borch Willem Janss [Decker] schilder inde vergulde lyst inde Cromstraetsteech

[in latere hand:] Den 23 September 1621 dit ontfangen

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1622: toegang 1, inv. 676-18, fol. 74r

Niclaes de Clerck heeft gehuijrt de voersael vant stadthuijs, omme den Ommeganck ende Caesmarckt [-voor dese jaer] voor te staen ende dat voor drije jaeren als 1622, 1623 ende 1624 des jaers voor twintich gulden. Dus hyer voor desen jare 1622   xx gulden

Rancoen 1-0-0

21-0-0

←<j^e iij^e Jaer>←

Borge Willem Janss ‘<schilder>’ inde Cromstraetsteech
Den 20 Januarij 1624 *ontfangen* van Nicolaes de Clercq

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1623: toegang 1, inv. 676-19, fol. 70v
Niclaes de Clercq heeft gehuijrt de voorsael vant stadthuijs, omme den Ommeganck ende Caesmarct voor te staen, ende dat voor drije jaren als 1622, 1623 ende 1624, des jaers voor twintich *gulden*. Dus hier ouvert jaer 1623 xx *gulden*

←<ij^e iij^e Jaer>←

Borge Willem Jansz schilder inde Cromstraetsteech
[in latere hand:] Anno 1625 den 7 Junij ontfanghen van Corstiaen Jacobsz van Houten dese 20 *gulden*

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1624: toegang 1, inv. 676-20, fol. 68r
Niclaes de Clerck, heeft gehuijrt de voorsael vant stadthuijs, omme den Ommeganck ende Caesmarct voor te staen, ende dat voor drije jaren als 1622, 1623 ende 1624. des jaers voor twintich *gulden*, Dus hier voor desen jare 1624 xx *gulden* [-Rancoen 1 *gulden*]

←<lesten 3^e Jaer>←

Borge Willem Jansz schilder inde Cromstraetsteech
[in latere hand:] dit ontfanghen
←<den 19. January 1624 by Catarina Bogarts weduwe van Niclaes de Clercq weder gehuyrt voor drye jaren als 1625, 1626 ende 1627 des jaers voor 20 *gulden* - Rancoen - Memorie - Borge>←

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1625: toegang 1, inv. 676-21, fol. 81r
Chatarina Bogaerts *dochter* weduwe van Niclaes de Clerck heeft gehuijrt de voorsael vant stadthuijs omme de Ommeganck, ende Caesmarct voor te staen, ende dat voor drije jaren als 1625, 1626 ende 1627, des jaers voor twintich *gulden*. Dus hijer voor desen jare 1625

xx <i>gulden</i>
Rancoen j <i>gulden</i>
----
xxj <i>gulden</i>

←<j^e iij^e Jaer>←

Borge [zonder naam]
[in latere hand:] Anno 1627. 22^e Junij ontfangen uuijt handen van Korstiaen Jacobszn van Houten boode

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1626: toegang 1, inv. 676-22, fol. 86r
Chatarine Bogerts *dochter* Weduwe van Niclaes ‘<de>’ Clercq heeft gehuijrt de voorsael vant stadthuijs omme de Ommeganck ende Caesmart voort te staen ende dat voor drie jaeren als 1625, 1626 ende 1627, des jaers voor xx *gulden* dus hyer voor desen jaere 1626 xx *gulden*

←<ij^e iij^e Jaer>←

Borge [zonder naam]
[in latere hand:] Betaalt 3 Augusti deur de weduwe Heusen [i.e. Sara de Clerck]

Delft, SA: Stadsbestuur (eerste afdeling), Maanboek 1627: toegang 1, inv. 676-23, fol. 88r
Chatarina Bogers *dochter* weduwe van Niclaes de Clercq heeft gehuijrt de voorsael vant stadthuijs omme de Ommeganck ende Caesmart voort te staen, ende dat voor drie jaeren als 1625, 1626 ende 1627 des jaers voor xx *gulden*. Dus hijer voor desen jaere 1627 xx *gulden*

←<leste iij^e Jaer>←

Borge [zonder naam]
[in latere hand:] P Berckel ontfanghen

11. Delft, Weeskamer

Delft, SA: Weeskamer: toegang 72, inv. 932, 17 dec. 1618

Inventaris van alle soedanige goederen roerende ende onroerende, actien, ende crediten, eegen uijtgesondert, als Annetgen Florisdr in haer leven huijssvrouw van Adriaen Claeszn Vrijenberch bouckvercooper inde Papestraet, binnen deser stadt Delff, mette doot ontruijmt, ende naergelaeten heeft, ende sulcx zij die mette selve hare man int gemeen beseten ende gebruyct heeft gehadt [...] Begonst den 17^e december xvj^c achtien, wesende maendach na de noen.

[...niet relevant...]

[fol. 2v] Alrehande boucken

←<Getaxceert bij Nicolaes de Clercq bouckvercooper inde Hypolitusbuijrt>←

Achtien boucken gebonden in folio, op 68-0-0

bis Noch 20 boucken in 4o, op 40-0-0

bis Noch 252 boucken in 8o, op 76-0-0

bis Noch 31 boucken in 24, op 3-0-0

bis Eenich cleijn parckement tsamen op 10-0-0

[fol. 3r] Eenich ongebonden goet op 90-0-0

Oude boucken op 10-4-0

Papijer ende Rommeling op 6-0-0

Een legende met figuren op 10-0-0

De gereetschappe tot het boucbinden op 20-0-0

Somma 333 gulden

[...niet relevant...]

[fol. 3v] Alderhande schilderijen, Testich stucken schilderijen soe cleijn als groot mette beelden daer bij 164 gulden ←<Getaxceert bij Cornelis Damen schilder waerdich te zijn>← [...niet relevant]

Delft, SA: Weeskamer: toegang 72, inv. 2077, testament 17 sept. 1625⁹

Inden naeme des heeren Amen, allen den geenen, die dese jegenwoordigen openbaren instrumente, sullen sien off hooren lesen sij kennelick, ende openbaer, dat inden jaere vande geboorte des selffs ons heeren duijsent ses hondert vijff ende twintich op den seventhiede september [...] des woonsdaechs inde achste indictie voor mij notaris publijcq, ende getuijgen onder genomt gecompareert es, de eersame Maerten van den Brugge, sieck sijnde, echter sijn verstant, redenen, ende memorie volcomentlyck gebruijckende [...] gemaect ende geordonneert heeft, sijn testament ende uijterste wille in manieren hier nae volgende [...]

[fol. 3v] Bespreeckt noch hij Testateur, aen de voorsz IJtge Segers vanden Brugge, een huijssinge ende erve staende inde Ipolitusbuert tot Delf daer lest in gewoont heeft, Claes de Clerck boucvercooper met noch twee jaeren onbetaelde huijshuijrt tot twintich pont vlaems sjaers (daer vooren den procureur Aelst, de meublen vanden voorsz de Clerck, heeft gedaen arresteren) [...verder niet relevant]¹⁰

Delft, SA: Weeskamer: toegang 72, inv. 2078, akte overgeleverd 25 juli 1628

Reeckeninge bewijs ende reliqua Arent Jacobsz schrijnwercker als administrerende voocht van IJtgen Segersdr vander Brugge, dochter van zaliger Seger vander Brugge, Vanden ontfang ende uijtgeeff bij hem gehadt ende gedaen zoe vande goederen de voornoemde IJtgen Segersdr aengecomen ende op besturven van Maerten vande Brugge haer zaliger oom, overleden in s'Gravenhage [...]

←<Overgelevert opten xxve Julij xvj^c acht ende twintich [...]>←

[fol. 1r-1v] Ontfanck. Ende eerst vande goederen de welke de voornoemde Maerten vande Brugge bij zijne testament gemaect heeft aen voorsz IJtge Segersdr, en dat volgende den inventaris in date den lesten martij anno 1626. Inden eersten een huijs ende erve staende ende gelegen aende westzijde vande

⁹ Er zijn meerdere exemplaren van het testament overgeleverd. Zie ook Den Haag, GA: Heilige Geest en het Heilige Geesthofje, Stukken betreffende het testament van Maerten van den Brugge e.a.: toegang 0006-01, inv. 925, 17 sept. 1625.

¹⁰ Deze informatie staat ook in de op 31 maart 1626 opgemaakte inventaris van de kinderen van Seger van de Brugge; zie Delft, SA: Weeskamer: toegang 72, inv. 2077, 31 maart 1626 en Delft, SA: Oud Notarieel Archief, notaris G. de Graeff: toegang 161, inv. 1702, 31 maart 1626.

Ipolitus buijert binnen deser stadt Delff, met noch twee jaren huijrt tot cxx gulden sjaers die Claes de Clercq ofte zijn erffgenamen volgens den voorsz inventaris schuldich soude zijn. Daer vooren den Procureur Willem van Aelst, bij tleven vande voorsz Maerten vande Brugge in arrest hadde genomen vande selve de Clercq ‘<zijne meuble goederen>’, Dan verclaert de voorsz van Aelst, dat hij de voornoemde twee Jaren huijrs, bij leven vande voorsz Maerten vander Brugge ontfangen, ende aen hem Vande Brugge overgelevert ende behandicht heeft, Sulcx dat volgens de mondelinge verclaringe vande selve van Aelst, vande voorsz twee jaren huijrs, nijet en soude resteren te ontfangen. Welck hijer dijt voor Memorie.¹¹

Delft, SA: Weeskamer: toegang 72, inv. 3521, akte overgeleverd 19 mei 1637

Reeckeninge bewijs ende reliqua Willem vande Lande, zoon van zaliger Pieter vande Lande kaertmaecker ende Elijsabet Jansdr overleden aende noortzijde vant marctvelt binnen deser stadt Delff, Vanden ontfang bij hem gehadt vande nagelaten boel ende goederen van zijn voorsz zaliger vader ende moeder. Achtervolgende den inventaris. In date den xxije Novembris anno xvj^c zes ende dertich, Mitsgaders vande uijtgeeff bij hem daer tegens gedaen, Gestelt in gulden van xx stuvers, ende den stuver tot xvj penningen hollants. ←<Overgelevert opten xixen Maeij xvj^c Sevenendertich>←
[...niet relevant...] [fol. 4r-4v:] Sara Claesdr de Clercq weduwe van Ghijsbrecht Heusden heeft gecoft aen prenten, zoo heel als halve bladen, mitsgaders het cunst bouck van Albordeur, ende eenige andere papieren, de winckel aengaende voorde somme van een ende twintich gulden. D’welcke bijden Rendant ontfangen zijn. Dus hijer xxj gulden [...verder niet relevant]

12. Hoogheemraadschap Delfland

Hoogheemraadschap Delfland: Oud Archief, Rekeningen door de penningmeesters van de West- en Oostambachten: toegang 112, inv. 798 (1646), fol. 87

Sara de Clerck betaelt achtenveertich ponden te xl grooten ter sake van afsetten van twaelf caerten van Delflant bij declaratie ordonnantie ende quitantie compt voor tweederden deelen xxxij £

←<Bij ordonnantie ende quitantie van xlvij £>←

Westambachten	£ 32 -
Oost	£ 16 -

	£ 48 -

Delft, Hoogheemraadschap Delfland: Oud Archief, Bijlagen tot de rekeningen door de penningmeesters van de West- en Oostambachten: toegang 112, inv. 798* (1646), bij fol. 87

Gelevert voor t’gemene landt van Delfland bij Sara de Clercq

Opgemaect ende afgeset twaelf caerten van Delflant door last vande heeren hooge Heemraden van Delflandt inden jare xvj^c sessenveertigh yeder kaerte tot vier gulden makende te samen de somme van xlvij gulden.

De edelen heeren hooge Heemraden van Delflandt ordonneren Cornelis Soetens penninghmeester vanden selven lande te betalen de voornoemde Sara de Clercq de voorsz somme van achtenveertigh ponden te xl groten, desen met quitantie overbrengende sal de voorsz somme den voornoemde penninghmeester in uijtgeeff van zijne rekeninge geleden ende gepasseert werden daer t’behoort.

Actum int gemeenlandshuijs binnen Delff den xxiiij januarij anno xvj^c sevenenveertich, Bij mij Heere van Goudreaens Rijswijck, ende Vander Graef hoge Heemraden van Delflandt.

In kennisse van mij A. de Reeck

Jacob vander Graef

N. vander Duyn

←<Tot lasten vanden Westambt	32-0-0
Tot lasten van Oostambt	16-0-0

Somma	48-0-0>←

¹¹ Deze informatie wordt herhaald in Delft, SA: Weeskamer: toegang 72, inv. 2078, akte overgeleverd 30 maart 1632, fol. 2r en in Delft, SA: Weeskamer: toegang 72, inv. 2080, akte overgeleverd 12 oktober 1635, fol. 4v-5r.

[op verso:] Bekenne vande penninkmeester voldaan te sijn des 17 februarij 1647 Sara de Klerck

Hoogheemraadschap Delfland: Oud-Archief, Rekeningen door de penningmeesters van de West- en Oostambachten: toegang 112, inv. 802 (1650), fol. 95

Sara de Klerck betaelt vijffenvijftich ponden te xl grooten ter saecken van maecken ende affsetten van eenige caerten bij reeckeninge ordonnantie ende quitantie. Coomt voor twee derdendeele. xxxvj £ xiiij stuvers iiij penningen

West 36-13-4

Oost 18-6-8

55-0-0

Delft, Hoogheemraadschap Delfland: Oud-Archief, Bijlagen tot de rekeningen door de penningmeesters van de West- en Oostambachten: toegang 112, inv. 802* (1650), bij fol. 95

Den 18 Julij 1650 heeft Sara de Clerck wedue van Ghijsbrecht Heussen geleverd aen de edelen heeren de hooge Heemraeden van Delflant 6 caerten van Delflant gecoluert ende vergult met rollen daertoe gedaen het stuck 4 gulden [i.e.] 24 gulden

den 20 september noch 6 caerten van delflant meede toe gemaect als vooren het stuck 4 gulden [i.e.] 24 [gulden]

den 28 october 2 caerten van Delflant meede toegemaect als vooren maar sonder rollen het stuck 3 gulden tien stuivers

-----
somma 55 gulden

←<fiat Ordinantie deesen in december 1650 [-Albrecht van Wassenaar] Jacob vander Graef>←

Hoogheemraden van Delfflant ordonneren den penningmeester vande selven lande te betaelen aen Sara de Clercq ter saecke voorsz de somme van vyff en vijftich gulden, ende dese met quitantie overbrengende sal in reeckeningen valideren. Gedaen de 1en december 1650

←<55-0-0>←

In kennisse van Mij Cornelis de Jonge 1650

Albrecht van Wassenaar

[toegevoegd:] Ick ondergeschreven bekenne ontfangen te hebben uijt handen vande heer penningmeester Cornelis Soettens de somme van 55 gulden van weegen geleeverde caerten als vooren Sara de Clerck wedue van Gijsbrech Heussen den 7 februarij 1651

Hoogheemraadschap Delfland: Oud-Archief, Rekeningen door de penningmeesters van de West- en Oostambachten: toegang 112, inv. 803 (1651), fol. 82

Sara de Klerck betaelt eenentwintich ponden te xl groten ter saecke van affsetten van verscheijde caerten van Delfflant bij declaratie ordonnantie ende quitantie compt voor tweederdendeelen de Westambachten, Aengaende xiiij £

West 14-0-0

Oost 7-0-0

21-0-0

Delft, Hoogheemraadschap Delfland: Oud-Archief, Bijlagen tot de rekeningen door de penningmeesters van de West- en Oostambachten: toegang 112, inv. 803* (1650), bij fol. 82

Geleverd door de wedue van Gysbrecht Heussen aen de edelen heeren de hooge Heemraeden van Delflant 6 caerten van Delflant op deken gecleet vergult en gecoluert het stuck 3 gulden tien stuivers somma 21 gulden

Hooge Heemraden van Delfflant hebben den penningmeester vande selven lande geordonneert, ende ordonneren mits deesen ter saecke als vooren te betalen eenentwintich gulden ende deese met quitantie overbrengende vande wedue voornoemt sal in reeckeningen valideren. Gedaen den 8 November 1651.

In kennisse van Mij *Cornelis de Jonge* 1651

Albrecht van Wassenaer

W vander Werve

[toegevoegd:] *Bekenne vande penninkmeester* voldaan te syn den 9 november 1651

Sara de Clerck wedue van Gijsbrecht Heussen

13. Den Haag, Grafelijkheidsrekenkamer

Den Haag, NA: Grafelijkheidsrekenkamer / Registers, Memorialen: toegang 3.01.27.01, inv. 41, fol. 278v, sept. 1608

Nicolaes de Clerck bouck ende Caertvercooper tot Delft, op zyne requeste daerby hy versouckt dat hy soude zyn geprefereert voor andere, om op de kermisdagen ende andre hoochtyden hyer op t'binnenhoff inde gaelderie tusschen de twee deuren vande camer vande Heeren Staten, voor te mogen staen met alderhande boucken caerten ende schilderien, alsoo de voorsz plaets inde gallerie hem somwylen es benomen, dat andere cramers d'selve hebben geoccupeert, ende hem daerinne vercort, is geappostilleert[:] Den suppliant werdt geaccordeert dat hy sal syn geprefereert voor andere de plaets in dessen te mogen occuperen, om met syn boucken caerten ende schilderyen voor te staen op kermisdagen ende andere hoochtyden, dit alles tot wederseggens, maer als den suppliant d'voorsz plaetse op alsulcke daegen als boven niet sal hebben beset, sullen andere personen haere cramen ende goederen met onser kennisse aldaer moegen stellen, sonder den suppliant daerinne te recognoscieren.

14. Den Haag, Rekestes, resoluties en privileges van de Staten-Generaal¹²

Den Haag, NA: Staten-Generaal 1550-1796, Minuutresoluties: toegang 1.01.02, inv. 25, fol. 325r, 17 juli 1599¹³

←<Vennecool>← Opte Requeste van Jacob Vennecool cum suis [*Nicolaes de Clerck?*] bouckdruckers, versoekende octroy om te moegen drucken de Kerckelycke historie, so die in duytsche uuyte franchoysche sprake is overgestelt door Johan Fruytiers van tjaer vierentseventich, Is geordonneert dat men dyen boeck eerst sal stellen in handen van Merula historieschryver, om den selven tot costen vande drukkers te visiteren, ende voornementlyck te letten, op tgene dat daerinne geschreven werdt vande staet dese landen, mitsgaders opte waerheyt vande historie om desen Staten tzyndertyt daervan rapport te doen.

Den Haag, NA: Staten-Generaal 1550-1796, Liassen requesten 1600-1795: toegang 1.01.02, inv. 7474, ongedateerd maar opgeborgen bij 21 maart 1601

[achterop in contemporaine hand:] Request *Nicolaes de Clerck Bouckvercooper* te Delff Aen myne *Edelen* Heeren de Staten Generael der Vereenigder Nederlantse Provincien Verthoont met behoerlycke Reverentie uwe *Edele* *Nicolas de Clerck*, hoe hij suppliant voorgenomen heeft met grooter industrie, ende naerstichheit in licht uut te laten gaen den Herbarium *Romberti Dodonaei* geaugmenteert verciert ende verbetert, met sommige figuren welcke in tselve noijt en zyn gheweest, dan alsoo tdrucken van tselve bouck tot grooter costen, ende schaede souden mogen strecken sonder aggreatie ende uwer *edele* privilegie Keert hem daeromme hy Suppliant aen uwer *Edelen* deselve ootmoedelyck biddende dat uwer *Edelen* hem Suppliant ghelieven te verleenen briefien van Octroij van tselve den tyt van xij jaeren by hen alleen in drie spraken, als latyn, duytsch, ende franchois, gedrukt te mogen werden, tot sulcken, breucken, ende peinen, als uwer *Edelen* daer toe sullen verstaen te behooren, twelck doende

---

¹² Ik citeer hier zoveel mogelijk de netresoluties van de Staten-Generaal. In een voetnoot verwijs ik naar de bijbehorende minuutresoluties. Ook verwijs ik naar de bronuitgave in de serie *Rijks-geschiedkundige publicatiën (Grote Serie)* omdat de secundaire literatuur daar vaak aan refereert.

¹³ Netresolutie: toegang 1.01.02, inv. 3142 of 3143 (niet raadpleegbaar); Resolutiën a, dl 10, p. 824.

*Den Haag, NA: Staten-Generaal 1550-1796, Netresoluties: toegang 1.01.02, inv. 3146, fol. 133r, 21 maart 1601*¹⁴

←<Octroy>← Opte Requeste van Nicolaes de Clerck is den zelven geaccordeert Octroy om voirden tyt van sess naevolgende jaeren alleene inde Vereenichde Prouincien te mogen drucken ende vercoopen den Herbarium Romberti Dodonei geaugmenteert verciert ende verbeteret met sommige figueren. Welcke in tzelve boeck noyt en syn geweest ende dat int Latyn Duytsch ende Francois, Verbiedende etc. Ende daerenboven vande somme van sess hondert guldens t'appliceren in communi forma, mits dat het zy wat nyeuws te wesen niet gedrukt ende sonder prejuditie vande voirgaende consessie.

Den Haag, NA: Staten-Generaal 1550-1796, Akteboeken: toegang 1.01.02, inv. 12298, fol. 347r-347v, 21 maart 1601

Acte van Octroy voor Nicolaes de Clerck. Opten xxi^{en} meerte 1601 hebben die Staten-Generaal der Vereenichde Nederlanden Nicolaes de Clerck woonende tot Delff geconsenteert ende geoctroyeert, consenteren ende octroyeren hem mits desen, dat hy alleene in dese Vereenichde Provincien den tydt van ses jaeren naestcommende, sal mogen drucken, doen drucken, uuytgeven, ende vercoopen int Latyn, Duyts, ende Francois den Herbarium Romberti Dodonaei, geaugmenteert, verciert ende verbeteret met sommige figueren, welcke int selve bouck noyt en zyn geweest, verbiedende allen ende eenyegelyck den voorsz bouck in dese tydt ses jaeren na te drucken, off te vercoopen, off oock buyten dese landen naegedrukt in de selve te brengen om vercocht ofte gedistribueert te worden in eeniger manieren, opte verbuerte van alsulcke naegedrukte exemplaria, ende, daerenboven van somme van ses hondert carolus guldens, t'appliceren een derddendeel voor den Officier die d'executie doen sal, een derddendeel voor den armen, ende 't resterende derddendeel tot proffyt vanden, voorsz de Clerck mits dattet zy wat nieuws te vooren niet gedrukt ende sonder prejuditie vande voorgaende concessien. Aldus gedaen, ende geoctroyeert etc. ten dage ende jaere als boven.

*Den Haag, NA: Staten-Generaal 1550-1796, Netresoluties: toegang 1.01.02, inv. 3152, fol. 192v-193r, 7 april 1604*¹⁵

Opt octroy om te mogen drucken zeecker bouck geintituleert den Stant der Kercken Jhesu Christi gerecommandeert byden historieschryver Paulus Merula ten faveure van eenen Nicolaes de Clerck bouckdrucker, Is goetgevonden, al vooren tselve te accorderen, datmen tvoorsz bouck sal stellen in handen vande Professeuren in de Theologie tot Leyden Gommari ende Arminij, om dat te visiteren tsamen, oft byden ghenen die daertoe best sal mogen vaceren, Ende datmen aen Merula sal schryven, datmen zyn werck pryst doch evenwel goetgevonden heeft tselve te doen visiteren, om dat de materie, die in het bouck getraceert wordt is een kerkelycke sake, begeerende dat hy oversulcx die voorsz Professeuren will spreken, ende d'expeditie vande voorsz visitatie recommanderen, vertrouwende d'heeren Staten, dat evenwel ondertusschen dit loffelyck werck, ende d'andere historien, die hy onder handen heeft sal voorderen.

*Den Haag, NA: Staten-Generaal 1550-1796, Netresoluties: toegang 1.01.02, inv. 3176, fol. 343v, 20 dec. 1617*¹⁶

←<Nicolaes de Clerc>← Is Nicolaes de Clerck, woonende tot Delff toegeleet tweeentseventich guldens voor seeckeren bouck by hem hare Hoog Mogenden gedediceert, geintituleert Tooneel der beroemder hertogen, princen, graven, ende crychshelden van Christenryck binnen dese drye leste eeuwen, vervattende oock haere beeltenissen, affcompsten, ende voornaempste daden, mitsgaders den huydigen staet der vermaerde Republyquen van Venetien, Genua, Switserlandt ende Geneve etc.

Den Haag, NA: Staten-Generaal 1550-1796, Liassen requesten 1600-1795: toegang 1.01.02, inv. 7477, met potlood, in latere hand gedateerd 7 febr. 1618
Aende Edelen Mogenden Heeren die Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

¹⁴ Minuutresolutie: toegang 1.01.02, inv. 27 (fol. 96r); Resolutiën a, dl 11, p. 704 (onder 22 maart).

¹⁵ Minuutresolutie: toegang 1.01.02, inv. 30 (fol. 101v-102r); Resolutiën a, dl 13, p. 234.

¹⁶ Minuutresolutie: toegang 1.01.02, inv. 42 (fol. 299r); Resolutiën b, dl 3, p. 299.

Verthoont met gedyenstige Eerbyedinge, Niclaes de Clercq, hoe dat hy suppliant U Edelen Hoog Mogenden onlangs geleden gepresenteert ende oock toe gededuceert heeft, het tweede bouck geintituleert Tonneel der vermaerder Hertogen Princen etc. Welcke deductie U Edelen Hoog Mogenden hem suppliant ryckelyck hebben gecompenseert. Daer van hy U Edelen ten hoochsten is bedanckende. Ende alsoo hem suppliant verstaen heeft dat U. Edelen Hoog Mogenden ofte eenige der zelve begerich syn t eerste bouck mede te hebben, en heeft hy suppliant nyet kunnen naerlaeten een dubbelt Exemplaere aen U. Edelen Hoog Mogenden te presenteren, Versouckende Gedyenstelyck dat U Edelen Hoog Mogenden gelyeve dzelve synne presentie in goede te accepteren, ende d'zelve te Recompenseren. Sulcx U Edelen Hoog Mogenden naer hare gewoonlyck discretie bevinden sullen te behoren, dit doende etc.

*Den Haag, NA: Staten-Generaal 1550-1796, Netresoluties: toegang 1.01.02, inv. 3177, fol. 50r, 7 febr. 1618*¹⁷

←<Seecker bouck>← Is den Agent Valckenburch gelast te spreken met Nicolaes de Clercq omme van den selven te verstaen waarvoor hy begeert te vercoopen syn tweede bouck geintituleert Tonneel des vermaerder hertogen, princen etc.

*Den Haag, NA: Staten-Generaal 1550-1796, Netresoluties: toegang 1.01.02, inv. 3179, fol. 9v-10r, 7 jan. 1620*¹⁸

Is [-verclaert] Nicolaes de Clerck cunst ende plaetdrucker tot Delft geaccordeert Octroy voordien tyt van seven jaeren naestcomende om met consent van Meester Hendrick de Keyser alleene te snyden in copere platen, naer het patroon ende teyckeninge van den selven mr Hendrick de supulture van wylen den heere prince van Orangien hoochloffelycker gedachtenissen in dese Vereenichde Nederlanden, Verbiedende alle ende eene yegelycken ingesetenen, vande selve de voorsz supulture te snyden, etsen ofte doen snyden ofte etsen in cooper noch in hout int groot nochte int cleyn int geheel ofte ten deele directelyck ofte indirectelyck In wat maniere t'selve soude mogen syn noch in andere landen gedaen synde inde Vereenichde Nederlanden te vercoopen opte verbeurte vande exemplaren ende daerenboven vande somme van drie hondert carolus guldens tot begonst etc.

15. Den Haag, Thesauriersrekeningen

Den Haag, GA: Oud Archief, Rekeningen van de thesaurier Jacob Heerman (28^e rekening 1614, afgehoord 19 nov. 1615): toegang 0350-01, inv. 1212, fol. 299v-300r

Betaelt Nicolaes de Clerck ende Johannes van Londerseel plaetsnijders tot Delft, de somme van achtyen ponden Dzelve tot eene vereeringe toegevoucht voorde dedicatie ende presentatie by henluyden aende Magistraet gedaen van zekere caerte daer Schravenhage met alle de edificatien ende straten is uuytgebeelt, Blyckende by ordonnantie ende quitantie ons hyer xvijij £

16. Amsterdam, Oud Notarieel Archief

*Amsterdam, SA: Oud Notarieel Archief, not. P. Carelsz, inventaris Pieter van der Keere: toegang 5075, inv. 713, 16 juni 1623*¹⁹

Staet ende inventaris van '<alle>' de goederen meublen ende huijsraeden van Pieter vanden Keere '<plaetsnijder>' in sulcker voege Tanneke Bort sijne zaliger huysvrouwe, '<met hem gepossedeert>' en metter doot ontruympt en achtergelaten heeft [...] Amsterdam, 16 juny 1623.

[...] Wit gedruckt goet [...]

200 de vijff sinnen 2 fols à 6 <i>stuivers</i> tstuc	60-0-0
9 sepultuyren vande prins 2 folien a 10 <i>stuivers</i> tstuc	4-10-0
300 Trongien Clerck a 8 <i>penningen</i> stuc is	5-0-0
[....verder niet relevant]	

¹⁷ Minuutresolutie: toegang 1.01.02, inv. 43 (fol. 34v); Resolutiën b, dl 3, p. 330.

¹⁸ Minuutresolutie: toegang 1.01.02, inv. 45 (fol. 7v); Resolutiën b, dl 4, pp 347-348.

¹⁹ Zie ook Bredius 1888-1890b, dl 7, pp 316-321 en Klerkkooper & Van Stockum 1914-1916, pp 1205-1208.

17. Rotterdam, Weeskamer

Rotterdam, SA: Weeskamer 1444-1852: toegang 16, inv. 372, vanaf p. 549, 3 maart 1603

Inventaris van alle de goederen roerende onroerende in ende uuijtschulden die Maritgen Abrahams met haren overleden man Dirck Adriaensz backer in zyne leven tsamen beseten heeft zulcx die byde zelve mette doot ontruympt ende naegelaten zyn, Overgelevert ter weescamer van Rotterdam byde voornoemde Maritgen Abrahams [...niet relevant...] opden derden maert anno sestyenhondert ende drye [...niet relevant...]

[p. 566] Den losrentebryeff spreekende op Claes Jansz Clerck boeckdrucker inhoudende twaelff gulden thyen stuyvers jaerlycx te lossen den penning zestyen verschynende jaerlycx den zesten december daer van den zesten december anno 1603 twee jaeren zyn verloepen zullen wesen [...verder niet relevant]

Rotterdam, SA: Weeskamer 1444-1852: toegang 16, inv. 383, 23 jan. 1608 (vanaf pp 525)²⁰

Inventaris van alle de goederen, roerende, onroerende, in- ende uuijtschulden, die Jan van Deutecum met zijne overleden huijsvrouwe Magdalena Adriaen Junii dochter in haer leven gemeen beseten heeft, zulcx die bij de zelve Magdalena metter doot zijn ontruympt ende naegelaeten. Overgelevert ter Weescamer van Rotterdam bij de voornoemde Jan van Deutecum [...] op den 23sten Januarii Anno sestienhondertacht. [...]

Witte caerten ende cunst [...] Vijff ende vijftich Avontmaels van De Clerck[,] Twaelff Spaensche vlooten van een vel De Clerck[,] Vijer schieters van De Clerck [...]

Afgesette cunst [...] Een thijen geboden De Clerck [...]

Andere inschulden den boel toecoemende van geleverde cunst [...] Niclaes de Clerck zeven ende veertich gulden xlvii £ [...verder niet relevant]

Rotterdam, SA: Weeskamer 1444-1852: toegang 16, inv. 1187 (1630-1631)²¹

Reeckeninge van den ontfang ende uitgeeven die Abraham Motte maeckelaar, getrouet hebbende d'outste dochter van den overleeden huysvrou van Johan van Deutecum plaetsnijder, nu saliger gedachtenis, mitsgaders Willem Viruli schilder als last ende auctorisatie daer toe hebbende van de voornoemde Johan van Deutecum omme te vercoopen zijn goederen ende zijne schulden uuttecoopen ende vandien te betaelen ende mitsdien zijnen boedel te reeden (mits zijne impotentie ende zieckte) uuijt cracht van deselve last ende auctorisatie int leven van de voornoemde Jan van Deutecum als oick per reste nae zijne aflivicheijt gehadt ende gedaen hebben, gestelt in ponden van xl groeten 't pont, stuivers ende penningen were ad venandt. Overgelevert ter Weescamer der stad Rotterdam [...] opden xiien februari xvi^c een ende dertich.

[...niet relevant...] Den 7en december 1630 aen Sara de Clerck weduwe van Gijsert Huesen tot Delf betaelt een ende tsestisch gulden die Jan van Doetecum aen haer schuldich was uut saeck als boven ['van geleverde kunst']- LVI £, XVIII stuivers [...verder niet relevant]

Receipt d (inv. 1187 / 36)

Ick ondergeschreven bekenne ontfangen te hebben uijt handen van Sr Abraham Motte de somme van een en tsestich gulden over 't gene den boedel van mijn zalige vader Niclaes de Clerck, ende mij in mijn presentie geleverde goederen vanden boedel van zalige Jan van Deutecum, volgende d'affreekeninghe daer van gedaen, is competerende, daerinne gereeckent drie ende twintich gulden over platen bij mij inden boedel vande voorssegde Deutecom gecost, dat mij als betalinge hierinne worden aangereckent. Bekennende hiermee ten vollen voldaan ende betaelt te sijn, huijden den negenden December xvi^c dertich.

Sara de Clerck wedue van Gijsbrecht Huesen

Appendix kwitantie d (inv. 1187 / 47)

Ontfangen van A. Mott[e] wegen Sara de Clerck

Wat prenten f. 1-8-[0]

²⁰ De inventaris is ook getranscribeerd in New Hollstein Dutch, Van Doetecum, dl 1, pp xxxvii-xlix.

²¹ De rekeningen zijn ook getranscribeerd in New Hollstein Dutch, Van Doetecum, dl 1, pp liv-lxiii.

4 platen van de vet en de magere	5-[0]-[0]
1 blompot	3-15-[0]
Sententien Christi	12-5-[0]
	-----
	f. 22-8-[0]
roupgelt	[0]-11-4
	-----
	f. 22-19-4

*Rotterdam, GA: Weeskamer 1444-1852: toegang 16, inv. 405, 7 jan. 1625*²²

Inventaris van alle de goederen in *ende* uitschulden die Peryntgen van Daelen met haeren overleeden man [-Peryntgen] Hans van Londerseel plaetsnyder in syn leven gemeen beseten heeft sulcks deselven byde *voornoemde* Hans metter doot ontruijmt *ende* nagelaten syn. Overgelevert ter Weescamer der Stadt Rotterdam byde *voorgenoemde* Perytgen van Daelen present Asuerius van Londerseel *ende* Lucas Brandt vettewarier als geordineert voochden over de naegelaten weeskinderen *vande voorsz* Hans van Londerseel daer moeder is Perytgen Daelen. Actum [...] opden vij January 1625. [...] Incompsten dese boedels [...] Niclaes de Clerck debet als voren [i.e. uut saecke van geleverde const] xxxvi £ 8 st 9 p [...verder niet relevant]

18. Brieven van Paulus Merula

Utrecht, UB: O.A. 21.3 (fol. 19r-19v): Paulus Merula aan de Staten-Generaal, 4 maart 1604

←<martij 4>← Aen de heeren Generale Staten

Edele Erntseste seer wyse voirsienighe hooghgheleerde heeren.

Het is gheleden ontrent drie jaren dat ‘<aen>’ uw *moghende Edelen* ghepresenteert is gheweest sekere requeste by eenen Nicolas de Clercq, daer by versouckende, [-d] eensdeels [-dat] consent om te mogen drucken seker bouck gheintituleert den Stant der Kercken Jesu Christi, nyet alleen overgheset uyt den Francoise in onse Nederlandtsche tale, maer oock ‘<soo het scheen>’ op vele plaetsen by den oversetter *ende* andere gheaugmenteert *ende* vermeerdert: andersdeels octroy, dat hem nyemant in de Verenighde Nederlanden en soude vervorderen ‘t voorseyde bouck nae te drucken binnen den tijde van sekere jaeren. Op welcke versouck de Suppliant alsdan voir Apostille verkregghen ‘<heeft>’ dat het [-Bou] voorsz bouck ghestelt soude werden in mynen handen, om ‘<tselfe>’ by my, als uw *Edele moghenden Edelen* historie-schryver, aendachtelick deursien *ende* overghelesen, midtsgaders van alles rapport gedaen synde, daer over by uw *moghende Edelen* ghedisponneert te werden naer behooren. Tis in sulcx dat de voorsz Nicolas de Clercq niet lange [-d] nae de verkregghen Apostille ‘t *voornoemde* bouck vercost heeft [-aen] ‘<ghehadt aen eenen>’ Jan Claesz van Dorp bouckdrucker alhyer tot Leyden, de welcke ‘<possesseur *ende* eygenaer daer van sijnde>’ deur ghestadigh aenhouden my ten laetsten so beweeght heeft, dat ick ‘<de visitatie van het voorsz bouck ernstlick hebbe by de hant genomen>’, nyet teghenstaende vele verscheijden occupatien, voirmamelick die my besigh hielden met [-het] de ‘<Latijnsche>’ Beschryvinghe van de Nederlandtsche Historie, [-de visitatie van het voorsz ‘<[-bouck]>’ ernstelick hebbe by de hant genomen] my by uw *Edele mogenden Edelen* bevolen *ende* opgheleyt, [-te meer] ‘<Ende hebbe my soo veel te meer hyer toe laten moveren>’ alsoo ick,

←<Historia mea Belgica>←

nu twee deelen van de voirseyde ‘<myne>’ historie met alle vlyt *ende* ghetrouwicheyd [-hadde] ‘<[-hadde]>’ ‘<[-hebbe]>’ voltrocken ‘<hebbende>’ [-ende] ‘<[-ick mede]>’ ghekomen [-sijnde] was tot de scabreuse *ende* rouwe tijden, welckens aenteyckeninghe schijnt dat sal moeten gheschieden mischien met vuuride *ende* quaet ghenoeghen van ‘<sommige heeren *ende*>’ personen die noch in leven syn, [-ick [-w] wensch] ‘<[-ick]>’ *ende* ick, om den tydt een waynigh aen te sien, van meninghe was te maecken ‘<uyt de [-twee] voirnoemde twee deelen>’ een cort *ende* bondigh begrip, [-by] ‘<by>’ provisie, met uw *Mogenden Edelen* goetduncken *ende* believeen, in druck uyt te gheven [-ende den] ‘<omme den>’ goetwillighe ‘<lesers>’ te doen smaecken tghene hen breder *ende* volcomelicker ter ghelegheener tijt ‘<[-verhope] ‘<wenshende>’ om ghewichtige redenen, nae myn doodt>’ sal

²² Zie ook de transcriptie in Bredius 1915-1922, pp 1594-1598.

werden mede ghedeelt: Twelck ick verhope dat uw *Mogenden Edelen* sal ghoed vinden ende aenghenaem syn.

←<van tvoirsz ‘<bouck>’ my deur uwe *Mogenden Edelen* last ende bevel ter handen gestelt>←
[-Wesende dan in de voirverhaelde visitatie] ‘<Den titel dan [-van des voorseyde werck] ‘<[-*...*]>’
ondersocht hebbende>’, hebbe voir eerst int general hooghnodigh [-bevonden] ‘<gheacht>’, dat [-
tselve] ‘<t ghepresenteerde werck>’ off ander dierghelycke in dese landen ghedruckt [-werdt], ende
den ghoeden luyden ‘<alhyer>’ die van andere spraecken gheene groote wetenschap en hebben, [-voor
te houden] ‘<voirghehouden werde>’, ten eynde de selve eens mochten [-grondelick ende] ‘<uijt
verscheyden historien getrouwelick ende>’ volcomenlick [-te weten] ‘<onderregt syn>’ hoedanigh
gheweest is ‘<historys ghewyse>’ de Stant van Christi Kercke, soo in den ‘<oorspronck>’, aenvang, [-
aen als] ende eerste beghinsel, als in [-den voortghanck ende den] ‘<de toeneminghe>’ ‘<den>’
aenwas ‘<ende voortganck>’: ‘<te meer>’ welmids [-andere] ‘<verscheyden>’ natien in Duytschlandt
Vranckrijck, Engelandt ende andere [-landen] ‘<quartieren>’ [-met dit gheluck] by ‘<geleerde [-ende]
luyden ende in de historien ervaren>’ heure ingeborenen ‘<wesende,>’ grondtlick ‘<met dit
gheluck>’ syn bejehent.

←<Ende heeft voor drie jaeren [-daer] deur dit middel verkregen eenen grooten naem Nicolas
Vignier de Bar sur Seyne, historieschryver van de Alder Christelickste Coninck [-in Vranckrijck]
hebbende uytghegeven ende laten drucken alhyer binnen Leyden in francoise tale syn Recueil de
l’histoire de l’Eglise>←

Want het is te beklagen dat [-allerhande] ‘<[-by] ghenoughsaem alle>’ volckeren, [-van dese stae]
‘<ende voornamelick>’ de wederpartydighe van [-dese saecke] ‘<der Stant der Kercken>’ vele ende
groote propoosten ‘<historisch gewys komen>’ drynen, ende dat daer en teghens onse ingeborenen
‘<daer van moeten swyghen, als>’ noeyt tgheluck ghehadt hebbende dat yemand ‘<off in syn peine off
veeleer met publyque auctoriteit>’ sulckx in Nederlandsche tale ‘<vervatet ende>’ te weghe gebracht
heeft. [-Nu met] ‘<Soo veel int gemoet. Nu eyghelick>’ de [-voorseyde] visitatie [-*veurbeschreven*]
‘<[-vant twerck] komende toe>’, hebbe twerck ‘<my bezondighet>’ bevonden, teghens mijne hope,
anders, dan de trefflickheyte van de materie, [-wel was] mijns oirdels, wel was vereysshende, nyet
alleen [-vitieux [vol fouten] in de ordre ende jaer vangingen, nyet alleen] ‘<naecklyck>’, sober, [-
naecklyck], ende met eene vervalschte sprake, maer oick ghebrekkigh in de [-jaer-raminghe ende] jaer-
tellinghe: benefens dat vele [-dinghen] ‘<woorden ende [-red] verhalen>’ daer in [-quamen]
vermenghelt ende tusschen ghevought waeren, [-daer mede] ‘<met de welcke heftich spijtighe ende
spottigh werden aengetast>’ soo koninghen ende herren, ([-die] ‘<daer van>’ in alle ghevallen met
beleeftheyte ende eerbiedinghe behoort gesproken te werden); als die van de Roomsche Kercke [-
heftich spijtighe ende spottigh werden] [-daer], ‘<d[e]se welcke>’ soo de ervarentheyte leert, [-nyet veel
ende te winnen en is]) [-wierden aenghetast so] mit soodanige [-*pretedeeren*] ‘<schimp redenen
ende benedige woorden>’ sich nyet en ‘<pleghen te>’ laten overreden off verwonnen ‘<te>’ gheven.
Hebbende dan eens den grondt ghele[-y]ght, dat dusdanig werck voor [-desen Lande] de Vereenighde
Nederlanden noodigh ‘<was>’ ende profytelick, [-hebbe] soo hebbe ick, [-tselve] Ue *edelen* [-tot een
helper comende] ‘<te hulpe gecomen>’, tselve werck [-soo in sulcke voughen] herstellt ende gheholpen
soo ‘<Teensdeels>’ in de materie, [-als] die buyten alle twyffel heerlick is ende wetens-waardigh, [-
als] ‘<andersdeels>’ in de [-woorden dispositie], ordre, tytraminghe, [-woord] spraecke ende maniere
van schryven ←<(als uw *mogenden edelen* uyt dye ‘<wenyge>’ byghevoughde [-.stuc] bladeren
sullen kunnen affnemen) in sulcke weghe>← : dat ick my nyet en sal [rest ontbreekt]

*Leiden, UB: ms Pap. 2 (brief 5): Paulus Merula aan Oldenbarnevelt, 4 maart 1604*²³

Nobilissimo, Amplissimo, Doctissimoque viro Ioanni ab Oldenbarnevelt, Advocato Hollandiae
dignissimo Paullus Merula S. Dico

Calamitas, vir Magne, quam Historiae meae Belgicae importavit obitus v.cl. Conradi de Rechtere, cui
Secundam ejus Partem, Tuae Amplitudini obferendam, tradideram, adhuc summo cum animi mei
moerere manet; ita me adfligens, ut Dolori ferendo fere sim impar. Quum ipsius Generum D.

Duyckium ante dies aliquot rogassem; ut, num uspiam in Soceri lateret Bibliotheca, dispiceret,
responsum tuli moestum sane, Nusquam parere. Explicare vix possum, quam hoc mihi fuerit aegre.

²³ De Latijnse tekst staat ook in Haak & Veenendaal 1934-1967, dl 2, nr 77, pp 86-87.

Non tam graviter angerer, si Damnum facile resarciri posset. Sed quod periit, vel potius quod dolo et malignitate ejus, cui Defunctus forte dederat exscribendum (nam ejus '<rei>' concipiunt nonnulli suspicionem) supprimitur, Autographum erat, elaboratissimum, quum ex amica candidaque T.A. in primam Partem Censura nullo negotio percepissem, quis in reliquis modus mihi esset servandus. Ad reparandum igitur Detrimentum, quum nullum habeam Operis amissi Exscriptum, novo opus erit Labore, novis molestiis, novis in omnia Inquisitionibus.

Ad leniendam (nam exturbari prorsus, quum me nimium quantum torqueat, non potest) aegritudinem, perlustrare serio coepi Scriptum illud Historicum de Statu Ecclesiae Christianae, quod ab Librario quodam oblatum, mihi ante triennium ab Illusstrissimis Foederatarum Provinciarum Ordinibus transmissum fuit, perlegendum; Typis, si dignum censeretur, et nihil inde Reip. accederet incommodi, mandandum. Quid in eo praestiterim, cognoscetur cum ex iis, quae Typographus cum Libello supplice est oblaturus, tum ex Litteris, quae ad Illustrissimos Ordines a me comitabuntur. Tuae Ampl.

Negotium commendo, rogoque ut Impressor voti sui, quod pium sane modis omnibus videtur provehendum, si e Rep. sit, fieri possit compos. Non minus indigni sunt et Nostrates, quam alii Populi, a quibus Incunabula et Progressus Reip. Christianae etiam Idiomate materno constructa cognoscantur. Prae manibus mihi est nervosum utriusque Partis Historiae meae Belgicae, tam quae apud T. Ampl. quam quae disparuit, Compendium; quod oblatum videbunt et statuent Illustrissimi Ordines, an Praelum mereatur et Editionem. Vale, vir Nobilissime et Amplissime. Lugduni Batavorum. IV Martii M D C IV

*Vertaling:*²⁴

Hooggeachte heer, de ramp [Calamitas] die de dood van de Doorluchtige heer Conrad de Rechtere, aan wie ik het tweede deel daarvan had overhandigd om het aan Uwe Hoogheid over te dragen, heeft toegebracht aan mijn *Historia Belgica* blijft mij ten zeerste bedroeven. De ramp kwelt me zo, dat ik bijna niet in staat ben mijn verdriet te dragen. Hoewel ik zijn schoonzoon de heer Duyck een paar dagen geleden gevraagd had om te kijken of het manuscript soms in de bibliotheek van zijn schoonvader verscholen lag, kreeg ik het droeve antwoord dat het nergens opdook. Ik kan amper uitleggen hoe vreselijk ik dit vind. Ik zou me niet zoveel zorgen maken, als de schade gemakkelijk hersteld kon worden. Maar datgene wat verloren is gegaan, of liever: dat ik te betreuren heb en dat door de boze opzet van de man aan wie de overledene het wellicht had gegeven om het te kopiëren (want er zijn mensen die deze verdenking koesteren), was de uitgewerkte autograaf. En dat terwijl ik zonder enige moeite uit het vriendelijke en welwillende oordeel van Uwe Hoogheid had kunnen opmaken over welke handelwijze ik in de rest van het manuscript zou moeten volgen. Dus om de schade te herstellen - want ik heb geen enkel afschrift van het verloren gegane werk - zullen nieuw werk, nieuwe inspanningen en nieuw onderzoek voor alles nodig zijn.

Om mijn verdriet te lenigen (want ik kan niet helemaal van me afduwen, wat me zozeer kwelt), ben ik begonnen serieus te kijken naar dat geschiedwerk over de toestand van de christelijke kerk, (*Stant der Kercken Christi*) dat mij drie jaar geleden door de Doorluchtige Staten van de Verenigde Provinciën was overhandigd om het grondig te lezen, met de vraag of ik het waard vond het op de persen te leggen en er niets onaangenaams in te vinden was voor de Republiek. Wat ik daarin gepresteerd heb, zult u merken aan datgene wat de drukker nederig met het werk zal aanbieden, én aan de brief van mijn hand die het werk zal vergezellen naar de Doorluchtige Staten. Uwe Hoogheid beveel ik het werk aan, en ik vraag u dat de drukker zijn vrome wens die toch op alle mogelijke manieren uitgevoerd lijkt te moeten worden, vervuld ziet, als dat in het belang van de Republiek is. Ook zijn onze landgenoten het niet minder waard dan andere volken een werk te hebben waaruit ze het ontstaan en de ontwikkeling van de christenheid kunnen leren kennen, ook in de volkstaal.

Ik heb een krachtige samenvatting [compendium] van beide delen van mijn *Historia Belgica* onder handen, zowel van het deel dat bij uwe Hoogheid berust als van het verloren gegane deel. Als dat aangeboden is, zullen de doorluchtige Staten zien en besluiten of dit de drukpers en een uitgave verdient. Gegroet, hoogedele en hoogverheven heer. Leiden, 4 maart 1604.

---

²⁴ Ik dank Jan Bloemendal voor zijn hulp bij de vertaling van deze tekst.